

ΤΟΠΟΙ ΜΝΗΜΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ 1821

- [\(/index.php/el/\)](/index.php/el/)
- Το πρόγραμμα (</index.php/el/to-programma>)
- Ερευνητές (</index.php/el/researchers>)
- Χρονολόγιο (</index.php/el/xronologio>)
- Βιβλιογραφία (</index.php/el/vivliografia>)
- Επικοινωνία (</index.php/el/epikoinonia>)

Βρίσκεστε εδώ: Αρχική (</index.php/el/>) » ΜΝΗΜΕΙΑ (</index.php/el/mnimeia>) » Μνημεία Αττικής (</index.php/el/mnimeia/itemlist/category/9-mnimeia-attikis>) » Ανδριάντας Θεόδωρου Κολοκοτρώνη

Προηγούμενη Σελίδα

- ΑΡΧΙΚΗ (</index.php/el/>)
- ΠΟΛΕΙΣ (</index.php/el/poleis>)
- ΜΝΗΜΕΙΑ (</index.php/el/mnimeia>)
- ΠΡΟΣΩΠΑ (</index.php/el/prosopa>)
- ΓΛΥΠΤΕΣ (</index.php/el/glyptes>)
- ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ (</index.php/el/xrisimoi-sydesmoi>)

Κατηγορία μνημείου

-- Επιλογή Κατηγορία μνημείου -- ▾

Πρόσωπο

-- Επιλογή Πρόσωπο -- ▾

Νομός

-- Επιλογή Νομός -- ▾

Πόλη

Ανδριάντας Θεόδωρου Κολοκοτρώνη

Εκτύπωση (/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni?tmpl=component&print=1) E-mail (/index.php/el/component/mailto/?tmpl=component&template=venda&link=ac1ff7ad1288626e0a70e58d3e3a88e0fb827a4f)

Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην Αθήνα, δίδυμο έργο με εκείνο του Ναυπλίου, ανεγέρθηκε κατόπιν πρωτοβουλίας του δημιουργού του, Λάζαρου Σώχου, και φροντίδας του Δήμου Αθηναίων. Οι δαπάνες για τη χύτευση του γλυπτού και την κατασκευή του βάθρου του καλύφθηκαν μέσω πανελλήνιων εράνων. Η τοποθέτηση του ανδριάντα στην ομώνυμη οδό ολοκληρώθηκε στις 27 Απριλίου 1904, χωρίς να ακολουθήσουν επίσημα εγκαίνια. Το 1954 το μνημείο μεταφέρθηκε στη σημερινή του θέση, μπροστά στο κτήριο της Παλαιάς Βουλής.

Όμοιος με **εκείνον του Ναυπλίου** (/index.php/el/mnimeia/item/378-andriantas-theodorou-kolokotroni), ο έφιππος ανδριάντας του **Θεόδωρου Κολοκοτρώνη** (/index.php/el/prosopa/item/170-kolokotronis-theodoros) στην Αθήνα, έργο του **Λάζαρου Σώχου** (/index.php/el/glyptes/item/311-soxos-lazaros), αναπαριστά τον ήρωα με όλα τα χαρακτηριστικά με τα οποία τον ενέδυσαν οι μετά θάνατον δοξαστικές βιογραφίες και αφηγήσεις, καθώς και η μεταγενέστερη παραδοσιακή ιστοριογραφία, καθιερώνοντάς τον στη συλλογική μνήμη, μέχρι και σήμερα, ως πατρική φιγούρα του έθνους, σύμβολο γενναιότητας και σύνεσης (βλ. παρακάτω).

Με αγέρωχο παράστημα, ευθυτενής και ρωμαλέος επάνω σε βηματίζον άλογο, ο «Γέρος του Μοριά» κρατάει με το αριστερό χέρι τα ηνία και απευθύνεται στον θεατή με στροφή της κεφαλής στα αριστερά και το δεξί χέρι απλωμένο οριζόντια, να δείχνει προς μία κατεύθυνση με τεντωμένο τον δείκτη. Σύμφωνα με τους ιστορικούς Τέχνης, με την αντιθετική αυτή κίνηση χεριού και κεφαλής επιτυγχάνεται η ενεργητική στάση του ιππέα, που, σε συνδυασμό με τον έντονο βηματισμό του αλόγου, δημιουργεί δεξιοτεχνικά καταμεμημένους όγκους και επίπεδα που επιβάλλονται στον θεατή. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στο ειδικό, με προσεκτική μεταφορά κάθε είδους λεπτομερειών, τόσο στα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά και, ιδιαιτέρως, στην έκφραση του προσώπου όσο και στην ενδυμασία του ήρωα αλλά και την ιπποσκευή (Πηγές 1, 2). Ο δημιουργός αντλεί προσωπογραφικά στοιχεία από την ελαιογραφία του Διονύσιου Τσόκου, έργο του 1853, που εικονογραφεί τον Κολοκοτρώνη με την περικεφαλαία (Πηγή 3). Σύμφωνα με τον Στ. Λυδάκη, «η πλούσια χαίτη, οι φούντες στον εξοπλισμό της σέλας, η περικεφαλαία, ο πληθωρικός χαρακτήρας της στολής, και ακόμη η πλούσια κώμη και το φουντωτό μουστάκι, προσθέτουν στο σύνολο ένα πολύπλοκο παιχνίδι λεπτομερειών, αξόνων, φωτοσκιάσεων» (Πηγή 1). Όπως επισημαίνουν οι Χρήστου και Κουμβακάλη, η σύνθεση διέπεται από επιβλητικότητα και η μορφή του Κολοκοτρώνη αποπνέει μνημειακότητα. Πρόκειται για το πιο ολοκληρωμένο και σημαντικό έργο του Λάζαρου Σώχου, στο οποίο «φτάνει σε καθαρά προσωπικές πλαστικές διατυπώσεις», εντοπισμένες στον ελεύθερο συνδυασμό ρεαλιστικών και ιδεαλιστικών τύπων, την επική διάθεση, τον πλούτο των μορφών και την ισορροπία των όγκων, την ασφάλεια της οργάνωσης των επιπέδων και την ενότητα του συνόλου. Με τα παραπάνω προσωπικά στοιχεία εξασφαλίζεται η ιδεαλιστική απόδοση του χαρακτήρα του ήρωα, ο οποίος πάνω σε ένα μέτριου ύψους βάθρο έρχεται πιο κοντά στον θεατή (Πηγή 2).

Η μετάβαση από τον έφιππο ανδριάντα στα ορειχάλκινα ιστορικά ανάγλυφα που κοσμούν τις δύο πλαϊνές πλευρές της βάσης επιτυγχάνεται αρμονικά μέσα από τη γόνιμη αντίθεση που δημιουργείται από τα δυναμικά και επεκτατικά περιγράμματα του σώματος του ήρωα στα πιο κλειστά του αλόγου. Με έμφαση στα περιγραφικά στοιχεία και τις σκηνικές λεπτομέρειες (Πηγή 2), αποδίδονται αριστοτεχνικά δύο από τις στιγμές της πολεμικής ζωής του Θ. Κολοκοτρώνη, αναπαραστάσεις βασισμένες στα απομνημονεύματά του, τις οποίες ο ίδιος ο τιμώμενος ξεχώριζε και για τον λόγο αυτό επιλέχθηκαν από τον γλύπτη (βλ. παρακάτω).

Στη αριστερή πλευρά του βάθρου αναπαρίσταται η μάχη των Δερβενακίων (26 Ιουλίου 1822), κατά τη στιγμή που ο στρατός του Δράμαλη εισέρχεται στο στενό πέρασμα. Ο Κολοκοτρώνης έφιππος, με περικεφαλαία και τη σπάθα υψωμένη, οδηγεί τους πολεμιστές του στη μάχη, ενώ πλήθος των εχθρών ενεδρεύουν στα δεξιά. Διάχυτοι είναι οι συμβολισμοί μέσω των λεπτομερειών. Όπως επισημαίνει η Ζέτα Αντωνοπούλου, τα χαρακτηριστικά των Τούρκων αποδίδονται αδρά, σχεδόν αφαιρετικά, σε αντίθεση με εκείνα των επαναστατών, που αποδίδονται λεπτομερώς (Πηγή 4). Αριστερά και κάτω από τον Κολοκοτρώνη, δύο μορφές εμφανίζονται με ταυτότητα, που ορίζεται από τις

ΑΚΡΙΒΗΣ ΘΕΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ [ΠΕΡΙΟΧΗ]

Αθήνα, οδός Σταδίου, πλατεία μπροστά στο κτίριο του Εθνικού Ιστορικού Μουσείου (Παλαιά Βουλή).

(<https://goo.gl/maps/UqZ7QdLBXa2EhxmW7>)

επιγραφές κάτω από τα πόδια τους ἡ μορφή που κρατά λάβαρο με τη λέξη «ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ» φέρει την επιγραφή «ΣΩΧΟΣ», ενώ εκείνη μπροστά από τον γλύπτη είναι ο Νικηταρὰς, μορφή που διαπνέεται από πολεμικό μῆνος. Πίσω από τη μορφή του πολεμιστή-Σώχου, ἕνας ιερέας κρατά λάβαρο με τη φράση «ΕΝ ΤΟΥΤΩ ΝΙΚΑ». Ἐνας ἀοπλος τσοπάνος, που κρατά γκλίτσα και μία πέτρα, εμφανίζεται πίσω από τον Κολοκοτρώνη. Σύμφωνα με εξιστορήσεις του ἥρωα, όταν ο τσοπάνος ρωτήθηκε γιατί δεν πολεμά, ἀπάντησε ότι δεν ἔχει τουφέκι, και ο Κολοκοτρώνης τον προέτρεψε να σκοτώσει ἕναν Τούρκο και να πάρει το δικό του (Πηγή 5). Η ορειχάλκινη παράσταση φέρει κάτω αριστερά την υπογραφή του δημιουργού και το ἔτος ολοκλήρωσής της, 1895.

Στο ανάγλυφο της δεξιάς πλευράς αναπαρίστανται ἡ καύση των συγχωροχαρτιῶν που εἶχαν υπογράψει οἱ «προσκυνημένοι». Σύμφωνα με περιγραφή του γλύπτη, οἱ πρόκριτοι ἐνὸς χωριῶν πειθόνται ἀπὸ τον Κολοκοτρώνη να κάψουν τα συγχωροχάρτια που ἔλαβαν ἀπὸ τον Ἰμπραήμ και να προσχωρήσουν στην Επανάσταση. Ο ἀρχιστράτηγος στέκεται πάνω σε ὕψωμα, ἀσκεπής, ενώ οἱ πρόκριτοι -ἐπίσης με ἀκάλυπτα κεφάλια- παραδίδουν τα συγχωροχάρτια τους. Μπροστά στην ἀναμμένη πυρά, μορφές γονυπετεῖς καίνε τα χαρτιά τους, ενώ στα δεξιά της σύνθεσης, ομάδα συγκεντρωμένων δείχνουν να διαφωνοῦν (Πηγή 6). Στην ολοκληρωμένη σύνθεση -που και πάλι υπογράφεται κάτω αριστερά ἀπὸ τον Σώχο, με χρονολογία 1897-, ο Κολοκοτρώνης ἀπεικονίζεται με τεντωμένο το ἀριστερό χέρι να δείχνει προς μία κατεύθυνση. Η περικεφαλαία βρίσκεται ἀνάμεσα στα πόδια του, ενώ στο ἀρχικό σχέδιο ἦταν στα χέρια του σηματοφόρου του (Πηγή 6). Μεταξύ των διαφωνούντων εμφανίζονται δύο γυναικείες μορφές ἀλλὰ και ἕνας ἄνδρας με δυτική ἐνδυμασία, σαφῆς ὑπαιγιμός σε ὅσους ἔκριναν πρόωρη την ἔκρηξη της Επανάστασης του 1821. Η θέση των μορφῶν αυτῶν στο κάδρο, ἡ στάση του σώματος, τα καλυμμένα κεφάλια και κυρίως ἡ ἔκφραση των προσώπων, εικονοποιοῦν

(/media/k2/items/cache/34570ba96cc3a4daee50221a47a4e2ec_XL.jpg)

διαφορετική προσέγγισή τους για το θέμα. Τέλος, στην κάτω δεξιά γωνία του πλαισίου της σύνθεσης υπάρχει η υπογραφή του εργαστηρίου χύτευσης: L. GASNE, Fondateur, SUCCr De THIEBAUT FRERES, PARIS. Πρόκειται για το γνωστό χυτήριο των αδελφών Thiébaud -όπου το 1895 είχε χυτευθεί και ο ανδριάντας του Ναυπλίου-, το 1897 υπό τη διεύθυνση του Louis Gasne (Πηγή 4).

Έπειτα από μακροχρόνιες και έντονες διαφωνίες για τη θέση του μνημείου στην πόλη, η τοποθέτηση του ανδριάντα σε μικρή νησίδα στην αρχή της οδού Κολοκοτρώνη ολοκληρώθηκε στις 27 Απριλίου 1904 και ακολούθησε η διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου (αναλυτικά, βλ. παρακάτω). Ενώ ο ανδριάντας του Ναυπλίου τοποθετήθηκε έτσι ώστε ο ήρωας να δείχνει προς τα Δερβενάκια, υπενθυμίζοντας μια μεγάλη νίκη της Επανάστασης του 1821, εκείνος της Αθήνας έδειχνε προς την Ανατολή, επιλογή με ισχυρό μεγαλοϊδεατικό συμβολισμό. Όπως εύστοχα επισημαίνει η Χριστίνα Κουλούρη, «το ίδιο μνημείο στη μία περίπτωση παρέπεμπε στο παρελθόν, ενώ στη δεύτερη στο μέλλον» (Πηγή 7). Το 1954, λόγω των έργων ανάπλασης της περιοχής, ο ανδριάντας μεταφέρθηκε μπροστά στο κτήριο της Παλαιάς Βουλής, όπου παραμένει και σήμερα. Η αλλαγή της θέσης αποστέρησε το μνημείο από τον αρχικό συμβολισμό του.

Το καλοκαίρι του 2001, το γλυπτό συντηρήθηκε από το τμήμα Συντήρησης Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης του ΤΕΙ Αθήνας, υπό την επίβλεψη των Δ. Χαραλάμπους και Β. Αργυρόπουλου. Οι εργασίες εντάχθηκαν στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος για τη συντήρηση των Μπρούτζινων Γλυπτών της Ευρώπης (Πηγή 4).

Η απόφαση ανέγερσης και ο πανελλήνιος έρανος

Στις 16 Οκτωβρίου του 1900, προτού ακόμη αποκαλυφθεί ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στο Ναύπλιο, το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων αποφάσισε την ανέγερση στην πρωτεύουσα πανομοιότυπου ανδριάντα του ήρωα, βασισμένου στο πρόπλασμα που ο Λάζαρος Σώχος είχε φιλοτεχνήσει μεταξύ 1891-1894. Ταυτοχρόνως, ενέκρινε πίστωση 8.000 δραχμών από δημοτικούς πόρους, ως αρχική συμβολή για τη συγκέντρωση των 16.000 φράγκων, που -σύμφωνα με τις εκτιμήσεις- απαιτούνταν για την ολοκλήρωση του έργου (Πηγές 8, 9). Είχε προηγηθεί (Μάιος-Αύγουστος 1900) η πρώτη δημόσια έκθεση και βράβευση του προπλάσματος στην Παγκόσμια Έκθεση του Παρισιού (Πηγή 10).

Η πρωτοβουλία ανέγερσης του ανδριάντα στην Αθήνα ανήκει στον ίδιο τον δημιουργό. Προκειμένου να δει τον έφιππο Κολοκοτρώνη του ανιδρυμένο και στην πρωτεύουσα, ο Λ. Σώχος παραχώρησε στον Δήμο Αθηναίων αντί μικρού αντιτίμου το πρόπλασμα του έργου, που παρέμενε στο εργαστήριό του στο Παρίσι. Ο Δήμος συγκρότησε εντέλει ερανική επιτροπή για τη συγκέντρωση του αναγκαίου ποσού για τη μεταφορά του ανδριάντα σε ορείχαλκο (βλ. ΛΟΙΠΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ). Αν για τον ανδριάντα του Ναυπλίου η συγκέντρωση των χρημάτων απαιτήσε προσπάθειες πολλών ετών, για εκείνον της Αθήνας οι συγκυρίες ήταν περισσότερο ευνοϊκές. Η ανταπόκριση των ιδιωτών ήταν άμεση και μεγαλύτερη. Σημαντικό ρόλο έπαιξε η γόνιμη επαφή που ο ίδιος ο γλύπτης και μέλη της επιτροπής είχαν με εύπορους Έλληνες του εξωτερικού, όπως ο Γρηγόριος Μαρασλής στην Οδησσό, ο πρέσβης της Ελλάδας στην Κωνσταντινούπολη Νικόλαος Μαυροκορδάτος, οι ομογενείς της Αιγύπτου και άλλοι, που ανταποκρίθηκαν άμεσα (Πηγή 13).

Η είδηση για τη χύτευση του έφιππου Κολοκοτρώνη πάνω στο ίδιο πρόπλασμα από το οποίο είχε προκύψει ο ήδη αναστηλωμένος στο Ναύπλιο, προκάλεσε τη διαμαρτυρία του δήμου Ναυπλιέων. Το επιχείρημα περί του «παρανόμου» κατασκευής πανομοιότυπου ανδριάντα ανασκεύασε ως αβάσιμο ο Λ. Σώχος, σε επιστολή του προς την επιτροπή. Επικαλέστηκε ότι στη Γαλλία δεν υπάρχει νόμος που να απαγορεύει την κατασκευή έργου όμοιου με άλλο -το αντίθετο, μάλιστα, τα αντίτυπα συμβάλλουν στην προώθηση της Τέχνης. Δεδομένου, επίσης, ότι δεν δεσμευόταν από κάποιον απαγορευτικό συμβατικό όρο και ότι ο έφιππος Κολοκοτρώνης κατασκευάστηκε με πανελλήνιο έρανο, άρα δεν ανήκει σε ένα άτομο, υποστήριξε ότι «πας χορηγός δικαιούται να ζητήσει εν αντίτυπον». Συγχρόνως, πληροφορούσε ότι, ενόψει της έκθεσης του προπλάσματος στο Παρίσι και μιας και δεν δεσμευόταν πλέον από τους περιορισμούς που του είχαν επιβληθεί παλαιότερα, είχε επιφέρει τροποποιήσεις στο πρόπλασμα, στα πόδια, το στήθος και τον αυχένα του αλόγου, και ακόμη πιο ριζικές στο κεφάλι του ήρωα. Ως εκ τούτου, εξέλειπε κάθε δικαίωμα διαμαρτυρίας περί πανομοιότυπου έργου (Πηγή 13).

Από την έρευνα δεν εντοπίστηκαν στοιχεία που να διαφωτίζουν αν πράγματι ο Σώχος προέβη σε αισθητές τροποποιήσεις επί του αρχικού προπλάσματος ή αν με την παραπάνω επιστολή προσπάθησε απλώς να διασκεδάσει τις αντιδράσεις. Τουλάχιστον όσο μπορεί κανείς να διακρίνει με μια προσεκτική ματιά στις λεπτομέρειες των δύο έφιππων μορφών, διαφορά εντοπίζεται στον τρόπο που το αριστερό χέρι του ήρωα κρατά τα χαλινάρια του αλόγου, πιο χαλαρά στον ανδριάντα της Αθήνας, αλλά και λίγο πιο χαμηλά ως προς τη θέση του χεριού επί του κορμού του ήρωα. Σχετικά με την αναφορά του γλύπτη στις ριζικές αλλαγές στο κεφάλι του ήρωα, φαίνεται ότι αποτελούσε μία εκ νέου προσπάθεια για τη δημόσια μνημόνευση του Κολοκοτρώνη του χωρίς την περικεφαλαία, που και πάλι δεν απέδωσε (βλ. ΛΟΙΠΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ). Άξια λόγου για την καλλιτεχνική οπτική του δημιουργού είναι η επιγραφή που ο ίδιος χάραξε στο εσωτερικό τμήμα της χαίτης πίσω του τιμώμενου, στοιχείο που εντοπίστηκε κατά τις εργασίες συντήρησης του μνημείου (2001): «Παρά την θέλησιν του Σώχου Κολοκοτρώνη μου ξαναφόρεσε την περικεφαλαίαν, Παρίσι 1909 (sic)» (Πηγή 4). Πέρα από την επικράτηση της άποψης των υπευθύνων, η γλυπτική αυτή επιλογή φαίνεται ότι έπαιξε ρόλο στην εδραίωση της απεικόνισης του Κολοκοτρώνη μέχρι και σήμερα, όπως σημειώνει η Χριστίνα Κουλούρη (Πηγή 7).

Η κατασκευή του βάρου και η άφιξη του ανδριάντα στην Αθήνα

Για τη φιλοτέχνηση του βάρου στήριξης του ανδριάντα, προκηρύχθηκε καλλιτεχνικός διαγωνισμός το 1901, στον οποίο συμμετείχαν δώδεκα σχέδια από διάφορους καλλιτέχνες, οκτώ από τα οποία σχεδιάστηκαν στο Παρίσι. Προκρίθηκε εκείνο του αρχιτέκτονα **Αλεξάνδρου Νικολούδη** (/index.php/el/glyptes/item/393-nikoloydis-aleksandros), βάσει του οποίου θα διαμορφώνονταν οι δύο πλευρές με τα ιστορικά ανάγλυφα, εργασία που είχε αναλάβει ο Λ. Σώχος από το Παρίσι (Πηγή 15). Αρχές Μαρτίου του 1902, προκηρύχθηκε και μειοδοτικός διαγωνισμός για την κατασκευή του, με βάση το εγκεκριμένο σχέδιο και υλικό το μάρμαρο (κοκκιναρά και πεντελικό). Η εκτέλεση ανατέθηκε στον γλύπτη **Ιωάννη Καρακατσάνη** (/index.php/el/glyptes/item/288-karakatsanis-ioannis), ο οποίος ολοκλήρωσε την εργασία του λίγο πριν από το τέλος του ίδιου έτους (Πηγές 16, 17).

Από τις 4 Οκτωβρίου 1902 είχε φτάσει με το ατμόπλοιο «Σιδών» στον Πειραιά ο ορειχάλκινος ανδριάντας, συσκευασμένος σε πέντε μεγάλα κιβώτια (Πηγή 18). Δεκαπέντε μέρες μετά, δημοσίευμα της εφημερίδας «Αστυ» πληροφορούσε το κοινό για την απόφαση τοποθέτησης του μνημείου στον Πειραιά, σε χώρο που θα επέλεγαν από κοινού η επιτροπή ανέγερσης και ο δήμαρχος της πόλης. Ανέφερε, μάλιστα, ότι ο Κ. Μανιάκης και δύο δημοτικοί σύμβουλοι του Πειραιά επισκέφτηκαν διάφορες πλατείες, επιλέγοντας ως καταλληλότερο σημείο τον «Τινάνιο» κήπο, στο μέσον του οποίου υπήρχε εξέδρα μουσικής (Πηγή 19). Η κίνηση για τη ανέγερση του έφιππου Κολοκοτρώνη στον Πειραιά -ή και αλλού- είχε ξεκινήσει έξι μήνες πριν, με επιστολές του Κ. Μανιάκη σε δημοτικούς συμβούλους (Πηγή 20).

Η επιλογή του χώρου είχε προκαλέσει από νωρίς αντιγνώμεις, που στην πορεία εντάθηκαν τόσο, ώστε το θέμα αναδείχθηκε σε πολιτικό και κοινωνικό ζήτημα, που έφτασε μέχρι τη Βουλή και το υπουργικό συμβούλιο. Προκλήθηκαν ακόμα και φοιτητικά συλλαλητήρια, οργανωμένα από πελοποννήσιους φοιτητές. Οι ατελείωτες συζητήσεις είχαν από το 1902 καθηλώσει τα κιβώτια με τα κομμάτια του ανδριάντα στο λιμάνι των Αλών, όπου και παρέμεναν μέχρι την αναστήλωση του μνημείου, το 1904 (βλ. παρακάτω).

Η θέση του έφιππου Κολοκοτρώνη στην Αθήνα και το ανεκπλήρωτο χρέος για το Πανελλήνιο Ηρώ

Για την οριστικοποίηση της θέσης του μνημείου χρειάστηκαν οι θητείες τεσσάρων κυβερνήσεων, τριών υπουργών Εσωτερικών και δύο Νομαρχών. Εντέλει, στις 22 Αυγούστου 1903, με επίσημη πράξη του Υπουργικού Συμβουλίου αποφασίστηκε η αναστήλωση του έφιππου Κολοκοτρώνη στην ομώνυμη οδό, δίπλα στο κτήριο της Βουλής (Πηγή 21). Μήνες πριν, στη σχετική ψηφοφορία του δημοτικού συμβουλίου της 4ης Δεκεμβρίου 1902, η πλατεία Συντάγματος είχε υπερισχύσει με οκτώ στους δεκατρείς ψηφίσαντες (Πηγή 22). Παρά την αρμοδιότητα του οργάνου για τα θέματα των αναγειρόμενων μνημείων, η προϊστάμενη διοικητική αρχή παρέκαμψε την απόφαση της πλειοψηφίας του. Στο ζήτημα της θέσης του αρχιστράτηγου του 1821 στην πόλη, η απόφαση αυτή προσέκρουε στο εθνικό χρέος για τη δημιουργία Πανελληνίου Ηρώου, που 70 και πλέον χρόνια παρέμενε ανεκπλήρωτο και τώρα είχε επανέλθει στην επικαιρότητα.

Τους δύο βασικούς πόλους της αντιπαράθεσης, οδός Κολοκοτρώνη ή πλατεία Συντάγματος, εκπροσωπούσαν, αντιστοίχως, από τη μία ο δήμαρχος Αθηναίων, **Σπυρίδων Μερκούρης** (/index.php/el/prosopa/item/216-merkoyris-spyridon), και ο γλύπτης Λ. Σώχος, από την άλλη, η επιτροπή ανέγερσης του μνημείου, η συντριπτική πλειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου, μερίδα του Τύπου αλλά και τοπικές κοινωνίες της Γορτυνίας. Προτάθηκαν, επίσης, το Ζάππειο, η πλατεία Ομονοίας και ο χώρος μπροστά στο Πανεπιστήμιο, κοντά στους ανδριάντες των **Κοραή** (/index.php/el/mnimeia/item/263-andriantas-adamantiou-korai), **Ρήγα** (/index.php/el/mnimeia/item/35-andriantas-riga-feraiou) και **Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄** (/index.php/el/mnimeia/item/38-andriantas-patriarxi-grigoriou-e) (Πηγή 22). Όλοι συμφωνούσαν ότι ο αρχιστράτηγος έπρεπε να δεσπόζει στην επιφανέστερη θέση, καθένας όμως έβλεπε το θέμα με διαφορετικά κριτήρια, σκοπιμότητες και προσδοκίες.

Οι υπέρμαχοι της περιοχής του Συντάγματος -είτε στο κέντρο της πλατείας είτε παραπλεύρως, στην είσοδο του κήπου των Μουσών (νυν Εθνικού κήπου)- πρότασαν το «περίβλεπτον» του σημείου, κοντά στα ανάκτορα και τα μεγάλα ξενοδοχεία, θέση που, όπως υποστήριζαν, άρμοζε στον «πρωτεργάτη της εθνικής παλιγγενεσίας», σε αντίθεση με τον στενό χώρο της οδού Κολοκοτρώνη, όπου, μάλιστα, η ύπαρξη παραπήγματος προορισμένου «διά λίαν πεζήν χρήση» καθιστούσε το σημείο ακατάλληλο (ενδεικτικά, Πηγές 22, 23). Δήμαρχος και γλύπτης αντέστρεφαν τα παραπάνω επιχειρήματα, υποστηρίζοντας ότι, μετά και τον «ευπρεπισμό» της μικρής πλατείας μπροστά στην πολυσύχναστη οδό Σταδίου, το μνημείο θα κυριαρχούσε διά του όγκου και της μεγαλοπρέπειάς του, κάτι που θα έχανε στη μεγάλη πλατεία Συντάγματος (Πηγές 24, 25). Επί της ουσίας, τη διχογνωμία διέτρεχε ένας κοινός τόπος: η έκφραση ευγνωμοσύνης στους συντελεστές της ανεξαρτησίας του ελληνικού κράτους. Ωστόσο, στη μία περίπτωση η ευγνωμοσύνη επικεντρωνόταν στον Γέρο του Μοριά, ενώ στην άλλη στο Πάνθεον των ηρώων (ενδεικτικά, Πηγές 26-28).

Το ανεκπλήρωτο από το 1829 εθνικό αίτημα, του οποίου η πολιτική φιλολογία συνδεόταν άρρηκτα με τη Μεγάλη Ιδέα, είχε επανέλθει στην επικαιρότητα από τον βασιλιά Γεώργιο Α΄ τον Απρίλιο του 1901, κατά τη διάρκεια της παραμονής του στο Ναύπλιο για τα αποκαλυπτήρια του πρώτου έφιππου Κολοκοτρώνη στο Ναύπλιο (Πηγές 29, 30). Σύμφωνα με δημοσίευμα, τότε, της εφημερίδας «Ακρόπολις», ο βασιλιάς είχε διατυπώσει σε σημαίνον πρόσωπο τη διαφωνία του με την ιδέα ανίδρυσης πανομοιότυπου ανδριάντα στην Αθήνα, καθώς θεωρούσε ότι δεν υπήρχαν λόγοι ανάλογοι με εκείνους που δικαιολογούσαν την ανέγερση του μνημείου στο Ναύπλιο, όπου ο τιμώμενος είχε πολεμήσει και επιπλέον χυτεύτηκε από τα ιστορικά κανόνια του εκεί αλωθέντος φρουρίου. Για την Αθήνα, διατύπωσε την επιθυμία να κατασκευαστεί «Πολυάνδριον μνημείον», με τους ανδριάντες όλων των ηρώων της Επανάστασης (Πηγή 31). Πρότεινε, μάλιστα, να χρησιμεύσουν τα χρήματα από τους εράνους για το δεύτερο αντίτυπο του έφιππου Κολοκοτρώνη ως απαρχή εκείνων για το Πανελλήνιο Ηρώο (Πηγή 29). Τα παραπάνω ερμηνεύουν το σκεπτικό της τελικής απόφασης για τη θέση του μνημείου, αλλά και την αποχή του θρόνου από κάθε ανάμειξη στη μακρά διάρκεια των έντονων αντιγνώμιων για το ζήτημα.

«ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ, ΕΙΣ ΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ Ο ΓΕΡΟΣ». ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΠΙΚΙΣΤΙΚΟ ΥΠΟΒΑΘΡΟ

Οι εργασίες τοποθέτησης του βάρου στην αρχή της οδού Κολοκοτρώνη ξεκίνησαν λίγο πριν από τις δημοτικές εκλογές της 7ης Σεπτεμβρίου 1903. Η κυβερνητική απόφαση, ωστόσο, δεν πτόησε τους ένθερμους υποστηρικτές της «ηττημένης» άποψης, που αντέδρασαν με τοπικιστικά κριτήρια. Στις 3 Οκτωβρίου, επιτροπή από περίπου 50 Γορτύνιους παρουσιάστηκε στον πρωθυπουργό Δημήτριο Ράλλη με αίτημα την ακύρωση της ειλημμένης απόφασης και την τοποθέτηση του ανδριάντα στην πλατεία Συντάγματος (Πηγή 32). Στις 28 του ίδιου μήνα, περί τους 300 πελοποννήσιους φοιτητές, συγκεντρώθηκαν στα Προτύλαια του Πανεπιστημίου και αποφάσισαν να διαμαρτυρηθούν στον πρωθυπουργό για την επιλογή της θέσης του μνημείου (αναλυτικά, βλ. ΛΟΙΠΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ).

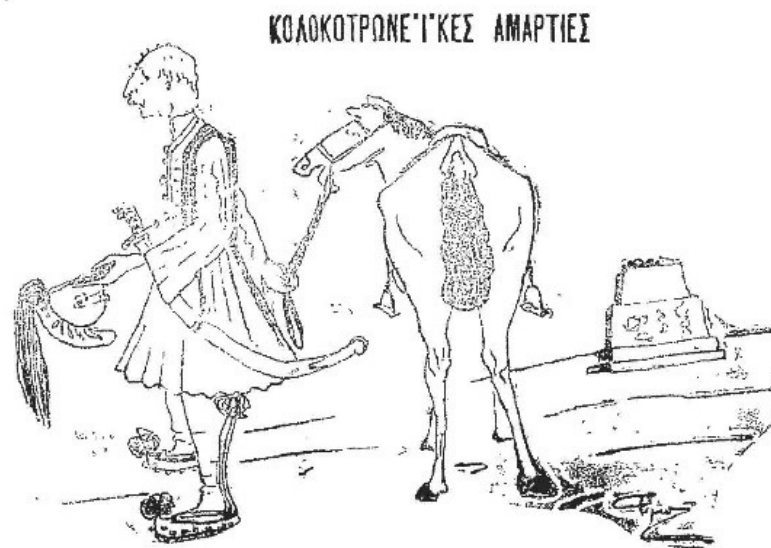
Κατά τη μακρά περίοδο των συνεχών αναβολών μιας οριστικής απόφασης για τη θέση του μνημείου και των αντιπαραθέσεων επί του θέματος, εμφανίζονται στον Τύπο σατιρικά δημοσιεύματα, λογοπαίγνια και σκίτσα. Χωρίς καλλιτεχνικό ενδιαφέρον αλλά ιδιαίτερα γλαφυρό για τη ένταξη της ζωής του μνημείου στα πολιτικά συμφραζόμενα της περιόδου είναι το σκίτσο (μάλλον, πρόκειται για σύνθεση δύο σκίτσων) που δημοσιεύει η δηλιγιαννική εφημερίδα «Σκριπ» στις 2 Νοεμβρίου 1903 (Πηγή 33).

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

Ο όποιος αναμένεται να κόψει τον Γέρσον δεσμόν εν τη Κεουλή.

ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΕ'Ι'ΚΕΣ ΑΜΑΡΤΙΕΣ

Ο ΜΕΓΑΛΕΙΤΕΡΟΣ ΘΕΣΙΘΗΡΑΣ!

Με αφορμή τις διαδηλώσεις των πελοποννήσιων φοιτητών για τη θέση του μνημείου, η εφημερίδα στηλιτεύει την πολιτική κατάσταση στη χώρα μέσα από την υπαινικτική γλώσσα της εικόνας. Στα αριστερά, ο Αλέξανδρος Ζαΐμης, ηγέτης του μικρού «τρίτου κόμματος» και στην παρούσα φάση ρυθμιστής των κοινοβουλευτικών πραγμάτων, εμφανίζεται ως Μέγας Αλέξανδρος που ετοιμάζεται να κόψει τον γόρδιο δεσμό στη Βουλή, με τους Θεόδωρο Διληγιάννη και Δημήτριο Ράλλη -τέως και νυν πρωθυπουργό- να αιμορραγούν (ίσως), ενόψει των επικείμενων εξελίξεων. Στη δεξιά πλευρά, ο Γεώργιος Θεοτόκης με τη μορφή του Κολοκοτρώνη, δίπλα στο άλογό του και το πιο πέρα στημένο βάρου του, ως «ο μεγαλύτερος θεσιθήρας!», «παρακαλεί», με την περικεφαλαία στο χέρι, για τις ψήφους του Ζαΐμη. Περίπου έναν μήνα μετά, η κυβέρνηση Δ. Ράλλη έχασε την εμπιστοσύνη της Βουλής και ανέλαβε πρωθυπουργός ο Γ. Θεοτόκης με την υποστήριξη του Αλ. Ζαΐμη.

Χωρίς αποκαλυπτήρια

Τα δημοσιεύματα για τη θέση του μνημείου στην Αθήνα συνοδεύονταν κάθε φορά από προβλέψεις για την ολοκλήρωση των εργασιών αναστήλωσης του ανδριάντα επί του βάθρου του και αναφορές στην ημερομηνία των αποκαλυπτηρίων: από την ημέρα της εθνικής επετείου της 25ης Μαρτίου το 1902 (Πηγή 15) στην 23η Απριλίου 1903, την 21η Μαΐου και το πρώτο δεκαήμερο του Ιουλίου του ίδιου έτους (Πηγές 44-46).

Τον επόμενο χρόνο, η ολοκλήρωση της αναστήλωσης (27/4/1904) συνοδεύτηκε από την απόφαση τέλεσης των εγκαινίων στις 21 του προσεχούς Μαΐου, με την παρουσία του βασιλιά. Για την εκφώνηση του πανηγυρικού θα προσκαλούνταν ο ιστορικός και πολιτικός Σπυρίδων Λάμπρος (Πηγές 47, 48). Εν αναμονή των εγκαινίων, στις αρχές Μαΐου ο ανδριάντας σκεπάστηκε με πολλές ελληνικές σημαίες, προσαρμοσμένες ώστε να τον καλύπτουν, ενώ σε εκκρεμότητα παρέμεναν οι συμπληρωματικές εργασίες διαμόρφωσης του χώρου γύρω από το μνημείο (Πηγή 49). Τις καθυστερήσεις των εργασιών αναστήλωσης σχολιάζει σκωπτικά η εφημερίδα Σκριπ στις 26 Ιουνίου: «Μέγα γεγονός συνέβη προχθές εις τας Αθήνας. Επερατώθη η κατασκευή του μαρμαρίνου διαζώματος του ανδριάντος του Κολοκοτρώνη! Τώρα θα αρχίσει η τοποθέτησις των κιγκλιδωμάτων, κατά το 1999 δε ελπίζεται, ότι θα έχη τελειώσει κι' αυτή η σπουδαιότατη εργασία» (Πηγή 50). Ούτε αυτή τη φορά ευδοκίμησε ο προγραμματισμός των εγκαινίων.

Στο τέλος Μαΐου, η επιτροπή ανέγερσης του ανδριάντα είχε ζητήσει εγγράφως από το υπουργείο Εσωτερικών τον καθορισμό της ημερομηνίας των αποκαλυπτηρίων (Πηγές 51, 52), παρότι λίγες μέρες πριν είχε ανακοινωθεί η λήξη της θητείας της. Σύμφωνα με το σκεπτικό της δημοτικής αρχής, μετά την ανέγερσή του, το μνημείο αποτελούσε κτήμα της πόλης, και άρα η αρμοδιότητα οργάνωσης της επίσημης τελετής ανήκε στον Δήμο, που επρόκειτο να συστήσει μεγάλη επιτροπή, υπό την προεδρία του Δημάρχου (Πηγές 53-55). Και ενώ η επιτροπή αρνούνταν να συμμορφωθεί με την απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, στις 13 Μαΐου δημοσιοποιήθηκε η σκέψη να μην γίνουν επίσημα εγκαινία, εφόσον επρόκειτο για αντίτυπο του ανδριάντα που είχε εγκαινιαστεί επισήμως τρία χρόνια πριν στο Ναύπλιο. Νέο δημοσίευμα της 1ης Ιουνίου πληροφορούσε ότι η πλειοψηφία του δημοτικού συμβουλίου έκλινε προς αυτή την κατεύθυνση (Πηγές 56, 57). Μία ακόμη αναφορά στα αποκαλυπτήρια που δεν έγιναν εντοπίζεται στον Τύπο τον Νοέμβριο του 1904. Για τους ίδιους λόγους, κρίθηκε ότι τα εγκαινία ήταν περιττά, άλλωστε το μνημείο βρισκόταν σε κοινή θέα καιρό πριν (Πηγή 58). Τον επόμενο χρόνο, κατά την επέτειο της 25ης Μαρτίου 1821, η στέψη του έφιππου Κολοκοτρώνη προστέθηκε στα εορταστικά τελετουργικά της πρωτεύουσας (Πηγή 59).

ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΜΝΗΜΕΙΟΥ

Πρόσοψη βάθρου: **ΘΕΟΔΩΡΟΣ / ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ/1821**

ΕΦΙΠΠΟΣ ΧΩΡΕΙ / ΓΕΝΝΑΙΕ ΣΤΡΑΤΗΓΕ / ΑΝΑ ΤΟΥΣ ΑΙΩΝΑΣ / ΔΙΔΑΣΚΩΝ ΤΟΥΣ ΛΑΟΥΣ / ΠΩΣ ΟΙ ΔΟΥΛΟΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ / ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ

Πίσω μέρος βάθρου: **ΤΟΝ ΧΑΛΚΟΥΝ ΤΟΝΔΕ / ΑΝΔΡΙΑΝΤΑ / ΟΙ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΕΛΛΗΝΕΣ / ΚΟΙΝΩ ΕΡΑΝΩ / ΑΝΙΔΡΥΣΑΝ / 1904**

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ

Πληροφοριακά στοιχεία αρχειακών φωτογραφιών μνημείου

1. «Αθήναι. Ο ανδριάς του Κολοκοτρώνη. Έργον του γλύπτου Σώχου», καρτ ποστάλ, εκδότης Αγήνορας Θ., Ε.Λ.Ι.Α., κωδ. τεκμηρίου: CP.CPATH.CPATH1.377, στο <http://eliaserver.elia.org.gr:8080/Iselia/rec.aspx?id=520208> (<http://eliaserver.elia.org.gr:8080/Iselia/rec.aspx?id=520208>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).
2. «Ανδριάς του στρατάρχου Κολοκοτρώνη», καρτ ποστάλ, εκδότης P & C (Πάλλης & Κοτζιάς) Αθήνα, Ε.Λ.Ι.Α., κωδ. τεκμηρίου: CP.CPSPAL.232, στο http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/CP.CPSPAL.232.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/CP.CPSPAL.232.JPG)(ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).
3. «Ανδριάς Θεοδώρου Κολοκοτρώνη, Αθήναι», καρτ ποστάλ, εκδότης -, χρ. απ.: 1910, Ε.Λ.Ι.Α., κωδ. τεκμηρίου: CP.CPATH.CPATH1.377, στο http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/CP.CPATH.CPATH1.378.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/CP.CPATH.CPATH1.378.JPG) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).
4. Αποδιδ. Τίτλος: «Κανόνια, πιθανώς λάφυρα, κάτω από το άγαλμα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, Βαλκανικοί Πόλεμοι», 1912-1913, Ε.Λ.Ι.Α., κωδ. τεκμηρίου: 7Σ30.079, στο <http://www.elia.org.gr/digitized-collections/photographic-archive/> (<http://www.elia.org.gr/digitized-collections/photographic-archive/>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 12/10/2020).
5. Το γλυπτό στην αρχική του θέση, οδ. Σταδίου και Κολοκοτρώνη, δεκ. 1920.
ΠΗΓΗ: «ΑΠΟΨΗ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ», *Ιστορικό Αρχείο EPT-Συλλογή Πέτρου Πουλιδη*, κωδ. τεκμηρίου: 0000001192/1.1.4.7, χρ. λήψης 01/01/1920 – 31/12/1929, στο <http://archive.ert.gr/1192/> (<http://archive.ert.gr/1192/>) (τελευταία ενημέρωση: 23/09/2009 – ανάκτηση: 19/3/2018).
6. Η πομπή με τα οστά του Θ. Κολοκοτρώνη στην οδό Σταδίου, Πέμπτη 9 Οκτωβρίου 1930.
ΠΗΓΗ: Αρχείο Ν. Γρηγοράκη. Η φωτογραφία δημοσιεύθηκε στο περιοδικό L' Illustration της Αλεξάνδρειας, στο τεύχος της 25ης Οκτωβρίου 1930. Βλ. «Σπάνιες φωτογραφίες από τη μεταφορά των οστών του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη», προσβάσιμο στο https://www.lifo.gr/articles/archaeology_articles/255542/pempti-lifo-now-spanies-fotografies-apo-ti-metafora-ton-oston-toy-theodoroy-kolokotroni (https://www.lifo.gr/articles/archaeology_articles/255542/pempti-lifo-now-spanies-fotografies-apo-ti-metafora-ton-oston-toy-theodoroy-kolokotroni) (τελευταία ενημέρωση: 17/10/2019 – ανάκτηση: 19/3/2020).
7. Το γλυπτό στην αρχική του θέση, οδ. Σταδίου και Κολοκοτρώνη, 1934.
ΠΗΓΗ: «ΧΙΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΣΤΑΔΙΟΥ», *Ιστορικό Αρχείο EPT-Συλλογή Πέτρου Πουλιδη*, κωδ. τεκμηρίου: 0000001146/1.1.3.86, χρ. λήψης 01/01/1934 – 31/12/1934, στο <http://archive.ert.gr/1146/> (<http://archive.ert.gr/1146/>) (τελευταία ενημέρωση: 23/09/2009 – ανάκτηση 19/3/2018).
8. 1953: Κατεδάφιση τοιχίου περιαύλιου Παλαιάς Βουλής Κατά τις εργασίες Το γλυπτό στην αρχική του θέση, οδ. Σταδίου και Κολοκοτρώνη.
ΠΗΓΗ: «Η μεταφορά του αγάλματος του Κολοκοτρώνη», ιστ. *VintageFiles*, στο <http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html> (<http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html>) (ανάρτηση: 6/12/2015 - ανάκτηση: 19/3/2018).
9. Στιγμιότυπο από τη μεταφορά του έφιππου ανδριάντα του Θ. Κολοκοτρώνη (Φεβρουάριος 1954)
ΠΗΓΗ: «Η μεταφορά του αγάλματος του Κολοκοτρώνη», ιστ. *VintageFiles*, στο <http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html> (<http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html>) (ανάρτηση: 6/12/2015 - ανάκτηση: 19/3/2018).
10. Στιγμιότυπο από τη μεταφορά του έφιππου ανδριάντα του Θ. Κολοκοτρώνη (Φεβρουάριος 1954).
ΠΗΓΗ: Τότσικας Αλέξης, «Οι έφιπποι ανδριάντες του Κολοκοτρώνη – Η υπαίθρια γλυπτική», *Αργολική Αρχαιολογική Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού*, στο <https://argolikivivliothiki.gr/2013/11/04/the-statue-of-kolokotronis/> (<https://argolikivivliothiki.gr/2013/11/04/the-statue-of-kolokotronis/>) (ανάρτηση: 4/11/2013 - ανάκτηση: 7/11/2017).
11. Δεκ. 1960: Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην οδό Σταδίου, Παλαιά Βουλή. Απέναντι, η στοά Λεμού.
ΠΗΓΗ: Ε.Λ.Ι.Α.- *Αρχείο/Συλλογή Δημ. Παπαδήμου και Ελένης Φραγκιά*, κωδ. τεκμηρίου: DP02.22.48, στο http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.22.48.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.22.48.JPG) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).
12. Δεκ. 1960: Το κτήριο της Παλαιάς Βουλής και ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη.
ΠΗΓΗ: Ε.Λ.Ι.Α.- *Αρχείο/Συλλογή Δημ. Παπαδήμου και Ελένης Φραγκιά*, κωδ. τεκμηρίου: DP25.27.28, στο

http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.27.28.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.27.28.JPG) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).

13. Δεκ. 1960. Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη έξω από την Παλαιά Βούλη (νυν Εθνικό Ιστορικό Μουσείο).
ΠΗΓΗ: Ε.Λ.Ι.Α.- *Αρχείο/Συλλογή Δημ. Παπαδήμου και Ελένης Φραγκιά*, κωδ. τεκμηρίου: DP02.01.30, στο http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.01.30.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.01.30.JPG) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).
14. Κατάθεση στεφάνου στον έφιππο ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, στην οδό Σταδίου (Παλαιά Βουλή).
ΠΗΓΗ: Ε.Λ.Ι.Α.- *Γενικό Αρχείο 20ος*, δημιουργός: Ρεντζής, κωδ. τεκμηρίου: 3E60.044, στο <http://eliaserver.elia.org.gr:8080/eliasim/rec.aspx?id=437273> (<http://eliaserver.elia.org.gr:8080/eliasim/rec.aspx?id=437273>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 19/3/2018).
15. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής.
ΠΗΓΗ: «Η μεταφορά του αγάλματος του Κολοκοτρώνη», ιστ. *VintageFiles*, στο <http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html> (<http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html>) (ανάρτηση: 6/12/2015 - ανάκτηση: 19/3/2018).
16. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής.
ΠΗΓΗ: «Το Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής», ιστ. *Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*, στο <http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/> (<http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 21/3/2018).
17. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής.
ΠΗΓΗ: «Το Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής», ιστ. *Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*, στο <http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/> (<http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 21/3/2018).

ΛΟΙΠΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

Ο ανδριάντας ασκεπής

Ο Σώχος είχε εκφράσει εξ αρχής την επιθυμία να αναπαραστήσει τον ήρωα ασκεπή. Το 1889, στον καλλιτεχνικό διαγωνισμό για τον ανδριάντα του Ναυπλίου, στη Ρώμη, το πρόπλασμά του πρώτευσε χωρίς περικεφαλαία. Αλλά και στη διάρκεια εκτέλεσης του μεγάλου προπλάσματος για το πρώτο ορειχάλκινο αντίτυπο (1891-1894), αν και ανεπιτυχώς, κατέβαλε προσπάθειες να πείσει την επιτροπή ανέγερσης για την απόλειψή της, υποστηρίζοντας ότι αποτελεί «κακόγουστον αναχρονισμόν» (ενδεικτικά, Πηγή 14). Χωρίς περικεφαλαία εξέθεσε το ίδιο πρόπλασμα και στην Παγκόσμια Έκθεση του Παρισιού το 1900, όπου και βραβεύθηκε. Εντέλει, ο έφιππος Κολοκοτρώνης της Αθήνας χυτεύθηκε, το 1902, με την περικεφαλαία.

Η προσπάθεια του Λάζαρου Σώχου να αποδώσει τον Κολοκοτρώνη χωρίς περικεφαλαία, επανήλθε εξίσου δυναμικά λίγο πριν από τη χύτευση του δίδυμου γλυπτού για την Αθήνα. Με επιστολή του στον πρόεδρο της επιτροπής ανέγερσης, ο γλύπτης σύστησε ο νέος ανδριάντας «να κατασκευασθή ασκεπής». Ο Κ. Μανιάκης συμμερίστηκε την άποψη, δηλώνοντας ότι «υπό καλλιτεχνικήν έποψιν εκ της οποίας θα διακριθῆ ὁ καλλιτέχνης του κοινού τεχνίτου κρινόμενον το πράγμα, απαιτείται ἡ κεφαλή να εἶναι γυμνή ἵνα προσδίδεται μεγαλειτέρα χάρις». Συμφωνούσε, επίσης, με το σταθερό επιχείρημα του Σώχου, ότι είναι «ανάρμοστον» φουστανελοφόρος να φέρει περικεφαλαία. Την ίδια άποψη είχε και ο Γενικός Έφορος Αρχαιοτήτων Καββαδίας, ο οποίος ετοίμαζε έκθεση επί του ζητήματος. Όμως η άποψη ότι ο Κολοκοτρώνης «ιστορικῶς παριστάνεται

κρανοφορών» υπερίσχυσε εύκολα (Πηγές 9, 60), όπως, τουλάχιστον, διαφαίνεται από την έλλειψη σχετικών αναφορών στον Τύπο της εποχής. Δέκα χρόνια μετά τις πρώτες διαπραγματεύσεις του θέματος, και η νέα επιτροπή ανέγερσης επέμεινε στη γλυπτική αναπαράσταση του ήρωα με το «ιστορικό χαρακτηριστικό» κάλυμμα της κεφαλής, στην κατεύθυνση της επικρατέστερης, πλέον, αντίληψης εικονογράφησης του.

Η Επιτροπή εράνου

Εντός του 1900, ο Σώχος είχε προσεγγίσει μέλη του δημοτικού συμβουλίου της Αθήνας, με την παράκληση να προωθήσουν την πρότασή του για ανίδρυση του ανδριάντα στη δημοτική αρχή. Εντέλει, η πρόταση κατατέθηκε από τον Κωνσταντίνο Χριστοφή και, περαιτέρω, τη διαμεσολάβηση ανέλαβε ο δικηγόρος Ξενοφών Σώχος, εξάδελφος του γλύπτη. Τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, κατόπιν ψηφίσματος του δημοτικού συμβουλίου και αναφοράς του νομάρχη Αττικής, εγκρίθηκε η σύσταση ερανικής επιτροπής για τον ανδριάντα, με μέλη τους δημοτικούς συμβούλους Μιχαήλ Κατσιμπαλή, Αλ. Φιλαδέλφεια, Γ. Βαρβιτσιώτη, Ηλία Πουλόπουλο και Κ. Χριστοφή. Στην πορεία, η επιτροπή διευρύνθηκε με τρία νέα μέλη, τον αντιεισαγγελέα του Αρείου Πάγου Κ. Μανιάκη, που ανέλαβε πρόεδρος και ταμίας, τον δήμαρχο Πειραιά Τρύφων Μουτσόπουλο και τον δικηγόρο Ιωάννη Δ. Μακρόπουλο. Για τη συλλογή συνδρομών, η επιτροπή αποτάθηκε και στους ομογενείς του εξωτερικού, καθώς, εκτός από την αξία του ανδριάντα, απαιτούνταν χρήματα και για την κατασκευή του βάθρου, συνολικά περί τις 55-60.000 δραχμές (Πηγές 9, 11, 12).

Πλατεία Συντάγματος εναντίον οδού Κολοκοτρώνη. Το ζήτημα της θέσης του ανδριάντα μέσα στην πόλη

Στο τέλος του 1900, λίγο μετά την απόφαση ανίδρυσης του έφιππου ανδριάντα του Κολοκοτρώνη στην Αθήνα, δημοσιεύματα στον Τύπο αναφέρουν ότι το μνημείο θα στηθεί στην ομώνυμη οδό, πίσω από το κτήριο της Βουλής (Πηγή 13). Τη θέση είχε υποδείξει εξ αρχής ο Σπυρίδων Μερκούρης, που περίπου τρία χρόνια μετά κατέληξε να είναι και η οριστική. Από το 1901, οι περισσότερες αναφορές κάνουν λόγο για την πλατεία Συντάγματος (Πηγές 15, 61). Βασικός υπέρμαχος του χώρου ήταν η επιτροπή ανέγερσης του ανδριάντα, τα μέλη της οποίας είχε επιλέξει το δημοτικό συμβούλιο.

Παράλληλα με την προκήρυξη του μειοδοτικού διαγωνισμού για την κατασκευή του βάθρου, η επιτροπή ζήτησε από τη δημοτική αρχή, με έγγραφο της 4ης Μαρτίου 1902, να οριστεί άμεσα η θέση του μνημείου, προτείνοντας την πλατεία Συντάγματος. Δύο μέρες μετά, το θέμα παραπέμφθηκε στην επιτροπή καλλωπισμού του Δήμου Αθηναίων (Πηγές 9, 62). Φαίνεται πως η καθυστέρηση της δημοτικής αρχής να αποφασίσει, οδήγησε τον Μανιάκη -αυτόνομα και εν αγνοία των λοιπών μελών της επιτροπής- να υποβάλει μέσω του βουλευτή Γορτυνίας Χαρίλαου Διγενόπουλου αναφορά στη Βουλή, με αίτημα την παρέμβαση της κυβέρνησης για τον καθορισμό εξέχουσας θέσης για το μνημείο. Την 1η Απριλίου 1902, αναπτύσσοντας την αναφορά, ο Διγενόπουλος υπαινιχθηκε ότι ο δήμαρχος Αθηναίων αρνήθηκε να παραχωρήσει θέση για το μνημείο, με αποτέλεσμα να ακουστούν επικρίσεις για τη δημοτική αρχή και κατηγορίες για έλλειψη πατριωτισμού (Πηγή 63), γεγονός που προκάλεσε την έντονη αντίδραση μελών του δημοτικού συμβουλίου (Πηγές 9, 23).

Από τις διαθέσιμες πηγές δεν είναι απολύτως διακριτός ο ρόλος του Μανιάκη. Σε εκτενή συζήτηση στο δημοτικό συμβούλιο, αναγνωρίστηκε η συμβολή του στη δωρεάν μεταφορά του ανδριάντα από το Παρίσι στη Μασσαλία και, γενικότερα, στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών που είχαν ανακύψει. Όσοι τον υποστήριξαν, απέδωσαν την κίνησή του στον «ιερό ενθουσιασμό» που τον διακατείχε για την αναστήλωση του έφιππου Κολοκοτρώνη στην Αθήνα, αλλά και στη φήμη ότι το εγχείρημα θα εμποδιζόταν από βουλευτές του Ναυπλίου (Πηγή 9).

Έξι μήνες αργότερα, ο Σπ. Μερκούρης απηύθυνε παράκληση στο δημοτικό συμβούλιο να ορίσει άμεσα τον χώρο για το μνημείο. Δήμαρχος και γλύπτης επέμεναν στη μικρή πλατεία μεταξύ Μουσικής Εταιρείας και ανατολικής πλευράς του κτηρίου της Βουλής, μετά και τον αναγκαίο ευπρεπισμό της περιοχής, θέση κεντρική, επί της μεγαλύτερης -τότε- και πολυσύχναστης αρτηρίας της πόλης, της οδού Σταδίου (Πηγές 26, 64). Με καλλιτεχνικά κριτήρια υποστήριξε την επιλογή αυτή και το περιοδικό Πινακοθήκη. Η γνωμάτευση του Σώχου καθιστούσε κάθε συζήτηση «περιττή και αντικαλλιτεχνική», καθώς «διά την ίδρυσιν έργων τέχνης δεν απαιτείται μόνον ιστορική γνώσις, αλλά και μερικοί όροι τεχνικοί και αισθητικοί» (Πηγή 65).

Η καθαρή υπεροχή της πλατείας Συντάγματος στην ψηφοφορία του δημοτικού συμβουλίου, στο τέλος του έτους (4/12/1902) (Πηγή 22), δεν σήμαινε και τη λήξη του ζητήματος. Ο Σπ. Μερκούρης επέμεινε στην οδό Κολοκοτρώνη με έγγραφο της 7ης Μαΐου 1903 προς τον υπουργό Εσωτερικών Κυριακούλη Μαυρομιχάλη, απόφαση που εντέλει οριστικοποιήθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο τρεις μήνες μετά (22/8/1903). Η απόφαση διαβιβάστηκε από το υπουργείο Εσωτερικών στον Νομάρχη Αττικής, που με τη σειρά του ενημέρωσε τη δημοτική αρχή και την επιτροπή αναστήλωσης (Πηγές 21, 66). Λίγο πριν από τις δημοτικές εκλογές (7 Σεπτεμβρίου) ξεκίνησαν και οι εργασίες τοποθέτησης του βάθρου. /

Γορτύνιοι φοιτητές ξεσηκώνουν την Αθήνα

Στις 28 Οκτωβρίου 1903, περί τους 300 πελοποννήσιους φοιτητές, συγκεντρώθηκαν στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου και αποφάσισαν να διαμαρτυρηθούν στον πρωθυπουργό για την επιλογή της θέσης του ανδριάντα. Φωνάζοντας το σύνθημα «Εις το Σύνταγμα, εις το Σύνταγμα ο Γέρως (sic)», κατευθύνθηκαν στο υπουργείο Οικονομικών για να δουν τον πρωθυπουργό (ο Δ. Ράλλης κρατούσε τα υπουργεία Οικονομικών και Εξωτερικών). Όταν τους γνωστοποιήθηκε ότι δεν ήταν εκεί, πήγαν στο σπίτι του και από εκεί κατευθύνθηκαν στο υπουργείο Εξωτερικών. Διαβαίνοντας την Πανεπιστημίου, κατηφόρισαν την οδό Ομήρου και μπήκαν στη Σταδίου. Φτάνοντας στην πλατεία Κολοκοτρώνη, κραύγαζαν «Ανάθεμα, ανάθεμα!». Ένας φοιτητής ανέβηκε στο υπό κατασκευή βάθρο του ανδριάντα και φώναξε: «Ίδού πού θέλουν να στήσουν τον στυλοβάτην της επαναστάσεως», «Ίδού τ' αποχωρητήρια! Είνε αίσχος!»», ενώ οι υπόλοιποι χειροκροτούσαν. Φτάνοντας στο υπουργείο Εξωτερικών, πληροφορήθηκαν ότι ο πρωθυπουργός βρισκόταν στο υπουργείο Οικονομικών. Εκνευρισμένοι από τις ανεπιτυχείς προσπάθειες αλλά και επίμονοι ξεκίνησαν για εκεί. Περνώντας ξανά από τον χώρο του μνημείου, ήταν πλέον εξαγριωμένοι. «Καταστροφή! Καταστροφή! – Να το χαλάσουμε!», κραύγαζαν και σώριασαν πάνω στο βάθρο πέτρες. Κατάφεραν να μετακινήσουν λίγους λίθους, χωρίς να προξενήσουν σημαντική ζημιά, και κατόπιν ιδέας ενός φοιτητή επιφυλάχθηκαν να επιχειρήσουν την εκ θεμελίων καταστροφή του βάρου, αν χρειαζόταν. Στο υπουργείο Οικονομικών ξανά, γεννήθηκαν υπόνοιες ότι ο πρωθυπουργός ήταν στο γραφείο του και απέφευγε να τους δεχτεί. Ανέβηκαν τις σκάλες, διαχύθηκαν στους διαδρόμους και άρχισαν αγορεύσεις από τα παράθυρα, ενώ κάτω οι συγκεντρωμένοι φώναζαν: «Εδώ θα μένουμε έως αύριο». Στη συνέχεια μετακινήθηκαν στα γραφεία της εφημερίδας Σκριπ. Δέκα φοιτητές παρακάλεσαν να δημοσιευθεί διαμαρτυρία για τη θέση του ανδριάντα, ζητώντας την ανέγερση στην πλατεία Συντάγματος. Κατευθύνθηκαν και σε άλλες εφημερίδες, και γύρω στις 7 μ.μ. διαλύθηκαν (Πηγές 67, 68).

Την επομένη οι φοιτητές ήταν εξαφανισμένοι από τις πανεπιστημιακές παραδόσεις. Μάταια η Πρυτανεία, διά του γραμματέα της Κ. Παλαμά, ανακοίνωσε ότι θα εφαρμοστεί η διάταξη περί απαγόρευσης συγκεντρώσεων των φοιτητών στα προπύλαια και εντός του Πανεπιστημίου, η οποία που είχε εκδοθεί την προηγούμενη χρονιά. Στην κεντρική είσοδο του Πανεπιστημίου τοιχοκολλήθηκε πρόσκληση του Πρύτανη προς τους φοιτητές Ι. Κληρονόμο, Δ. Σαρακινιώτη, Θ. Κύβελο, Θ. Παπασπυρίδη, Χρ. Καρακουλάκη και Γ. Παπαϊωάννου, να προσέλθουν το απόγευμα στο γραφείο του. Η σύσταση ήταν να διαδηλώνουν ως πολίτες και όχι ως φοιτητές. Η μία μετά την άλλη οι σχολές του Ιδρύματος δήλωσαν δημοσίως ότι δεν συμμερίζονται τον «τεχνητόν θόρυβον» που προκαλούσαν κάποιοι φοιτητές και ότι επρόκειτο για προσωπική στους γνώμη (Πηγές 28, 69, 70). Σε μια προσπάθεια οργάνωσης συλλαλητηρίου, στους σύλους του Ολυμπίου Διός μαζεύτηκαν περί τους 100 φοιτητές. Πολύ σύντομα, η ομάδα αναγκάστηκε να παραιτηθεί, αφού δεν κατάφερε να βρει συμμάχους στη διεκδίκηση του αιτήματός της. Στις 9 Νοεμβρίου, με σχετική δήλωση στον Τύπο, παραιτήθηκε από κάθε προσπάθεια, όταν πλέον πείστηκε για το αμετάκλητο της απόφασης (Πηγές 71, 72).

Τα νέα προσκόμματα και η αναστήλωση του ανδριάντα

Κατόπιν πρόσκλησης του Δημάρχου, στις 4 Ιανουαρίου 1904 συνήλθε η επιτροπή ανέγερσης του ανδριάντα με τη συμμετοχή του Λ. Σώχου και του αρχιμηχανικού του Δήμου Ι. Κολλινιάτη, προκειμένου να ορίσουν τις ημερομηνίες αναστήλωσης του γλυπτού και των αποκαλυπτηρίων (Πηγή 34). Όμως με την έναρξη των εργασιών τοποθέτησης των ανάγλυφων στη βάση του μνημείου, άνοιξε νέος κύκλος καθυστερήσεων. Οι τεχνίτες δεν είχαν μεριμνήσει για το κατάλληλο βάθος των εσοχών που θα υποδέχονταν τις ορειχάλκινες παραστάσεις, ώστε επιλέχθηκε το σύστημα της καθήλωσης. Η επιλογή προκάλεσε τη διαμαρτυρία του Σώχου, που επέμενε στην τεχνική της πλαισίωσης (Πηγή 35). Η διαφωνία μεταξύ γλύπτη και αρχιμηχανικού επέφερε διακοπή των εργασιών για περίπου τρεις μήνες.

Στις 6 Απριλίου η επιτροπή ανέγερσης αποφάσισε να μεταβεί στον Πειραιά για την οργάνωση του τρόπου μεταφοράς του συσκευασμένου ανδριάντα. Μεταξύ 11 και 12 Απριλίου μεταφέρθηκε το πρώτο μεγάλο ξύλινο κιβώτιο. Κόσμος άρχισε να συρρέει στο σημείο προσπαθώντας να δει το περιεχόμενο μέσα από ξύλινες σανίδες που κάλυπταν τον χώρο. Σώχος και Μανιάκης συμφώνησαν να μην συναρμολογηθεί ο κορμός του ήρωα προτού οριστεί η ημερομηνία των αποκαλυπτηρίων. Στις 16 Απριλίου άρχισαν ξανά οι εργασίες τοποθέτησης των ανάγλυφων, που ολοκληρώθηκαν σε δύο μέρες. Η μεταφορά των υπόλοιπων κιβωτίων σχεδιάζονταν για την επόμενη εβδομάδα και τα αποκαλυπτήρια για τον επόμενο μήνα, στις 23 Μαΐου (Πηγές 36-40). Μέχρι τις 22 Απριλίου είχαν συναρμολογηθεί το σώμα του ίππου και τα πόδια του ήρωα. Ο κόσμος, συνηθισμένος από τα άλογα του τραμ, εντυπωσιάστηκε από τις διαστάσεις του ορειχάλκινου ίππου. Η αναστήλωση του ανδριάντα ολοκληρώθηκε με την τοποθέτηση της κεφαλής του Κολοκοτρώνη, το απόγευμα της 27ης Απριλίου (Πηγές 41-43).

Τα ανάγλυφα και οι αξιώσεις του Λ. Σώχου

Όταν ο Σώχος ολοκλήρωσε τον ανδριάντα της Αθήνας και τα δύο ανάγλυφα, ανατέθηκε στον αρχιμηχανικό του δήμου Ι. Κολλινιάτη να καταρτίσει σχέδιο του βάθρου βάσει οδηγιών, στις οποίες συμπεριλαμβανόταν και η γνωμοδότηση του χυτηρίου στο Παρίσι, σύμφωνα με την οποία τα ανάγλυφα θα τοποθετούνταν επί των πλευρών του βάθρου encorbellement (κατασκευή που προεξέχει). Το βάθρο ολοκληρώθηκε έτσι που οι δύο πλευρές του να φέρουν προεξοχές για την υποδοχή των ανάγλυφων. Ο γλύπτης, όμως, αντέδρασε και απαίτησε την τοποθέτηση κατά το σύστημα της πλαισίωσης, δηλαδή τοποθέτηση των ορειχάλκινων παραστάσεων σε εσοχές επί του βάθρου. Το θέμα έκλεισε με τη γνωμοδότηση της επιτροπής πραγματογνωμόνων, που υποβλήθηκε στο υπουργείο Εσωτερικών, σύμφωνα με την οποία η τοποθέτηση με καθήλωση κρινόταν προτιμότερη για πολλούς λόγους και εφαρμόζοταν παντού χωρίς να εμφανίζει ακαλαισθησίες. Συμφωνούσε, επίσης, η επιτροπή ανέγερσης, μετά και τη σύμφωνη γνώμη καλλιτεχνικής επιτροπής, με μέλη τους Τσίλλερ, Μεταξά, Σνάιδερ, Μαμάη και Χαλδούπη. Η έκθεση επικυρώθηκε από το υπουργείο και οι εργασίες τοποθέτησης των ανάγλυφων ολοκληρώθηκαν στις 17 Απριλίου 1904 (Πηγές 40, 73, 74).

Λίγες μέρες αργότερα, ο Σώχος υπέβαλε αίτημα για καταβολή 6.000 χρυσών φράγκων για τα ανάγλυφα, ποσό που κατά τους ισχυρισμούς του δεν συμπεριλαμβανόταν στην τιμή των 25.000 χρυσών φράγκων, που είχε συμφωνήσει με την επιτροπή ανέγερσης για την αξία του ανδριάντα. Οι ισχυρισμοί του αντικρούστηκαν με δήλωση του Κ. Μανιάκη ότι η επιτροπή δεν έχει καμία υποχρέωση για τα ανάγλυφα, η αξία των οποίων είχε συμπεριληφθεί στη συνολική τιμή του ανδριάντα (Πηγές 54, 75).

ΕΠΕΤΕΙΑΚΑ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ / ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

Tweet

Μου αρέσει! 0

Κοιν

Ετικέτες ΑΘΗΝΑ (/index.php/el/mnimeia/itemlist/tag/ΑΘΗΝΑ) ΑΤΤΙΚΗ (/index.php/el/mnimeia/itemlist/tag/ΑΤΤΙΚΗ)

ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ (/index.php/el/mnimeia/itemlist/tag/ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ)

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΤΡΩΝΗΣ (/index.php/el/mnimeia/itemlist/tag/ΘΕΟΔΩΡΟΣ%20ΚΟΛΟΚΤΡΩΝΗΣ)

[επιστροφή στην κορυφή \(/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#startOfPageId394\)](#)

http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.27.28.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.27.28.JPG) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).

13. Δεκ. 1960. Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη έξω από την Παλαιά Βούλη (γυν Εθνικό Ιστορικό Μουσείο). ΠΗΓΗ: Ε.Λ.Ι.Α.- *Αρχείο/Συλλογή Δημ. Παπαδήμου και Ελένης Φραγκιά*, κωδ. τεκμηρίου: DP02.01.30, στο http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.01.30.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.01.30.JPG) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).
14. Κατάθεση στεφάνου στον έφιππο ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, στην οδό Σταδίου (Παλαιά Βουλή). ΠΗΓΗ: Ε.Λ.Ι.Α.- *Γενικό Αρχείο 20ος*, δημιουργός: Ρεντζής, κωδ. τεκμηρίου: 3E60.044, στο <http://eliaserver.elia.org.gr:8080/eliasim/rec.aspx?id=437273> (<http://eliaserver.elia.org.gr:8080/eliasim/rec.aspx?id=437273>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 19/3/2018).
15. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής. ΠΗΓΗ: «Η μεταφορά του αγάλματος του Κολοκοτρώνη», ιστ. *VintageFiles*, στο <http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html> (<http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html>) (ανάρτηση: 6/12/2015 - ανάκτηση: 19/3/2018).
16. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής. ΠΗΓΗ: «Το Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής», ιστ. *Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*, στο <http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/> (<http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 21/3/2018).
17. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής. ΠΗΓΗ: «Το Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής», ιστ. *Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*, στο <http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/> (<http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 21/3/2018).

ΛΟΙΠΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

ΕΠΕΤΕΙΑΚΑ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

1. «ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ 1970» (Εορτασμός της μάχης του ΒΑΛΤΕΤΣΙΟΥ. Στο άγαλμα του ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ στην Παλαιά Βουλή λαμβάνει χώρα τελετή κατάθεσης στεφάνου από την Ένωση ΒΑΛΤΕΤΣΙΩΤΩΝ της ΑΘΗΝΑΣ), *Ιστορικό Αρχείο ΕΡΤ*, κωδ. τεκμηρίου: 0000067517, χρον/γία: 13/5/1974, στο <http://archive.ert.gr/67517/> (<http://archive.ert.gr/67517/>) (τελευταία ενημέρωση: 2/2/2010 - ανάκτηση: 19/3/2018).
2. «ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ 1970» (Εορτασμός της επετείου της μάχης στο ΒΑΛΤΕΤΣΙ στον Άγιο Γεώργιο Καρύτση. Δοξολογία και κατάθεση στεφάνων στο άγαλμα του Κολοκοτρώνη από το Σύλλογο Βαλτετσιωτών), *Ιστορικό Αρχείο ΕΡΤ*, κωδ. τεκμηρίου: 0000009767, χρον/γία: 13/5/1974, στο <http://archive.ert.gr/9767/> (<http://archive.ert.gr/9767/>) (τελευταία ενημέρωση: 26/10/2009 - ανάκτηση 19/3/2018).

http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.27.28.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP25.27.28.JPG) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).

13. Δεκ. 1960. Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη έξω από την Παλαιά Βούλη (γυν Εθνικό Ιστορικό Μουσείο). ΠΗΓΗ: Ε.Λ.Ι.Α.- *Αρχείο/Συλλογή Δημ. Παπαδήμου και Ελένης Φραγκιά*, κωδ. τεκμηρίου: DP02.01.30, στο http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.01.30.JPG (http://archives.elia.org.gr:8080/LSelia/images_View/DP02.01.30.JPG) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 24/3/2018).
14. Κατάθεση στεφάνου στον έφιππο ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, στην οδό Σταδίου (Παλαιά Βουλή). ΠΗΓΗ: Ε.Λ.Ι.Α.- *Γενικό Αρχείο 20ος*, δημιουργός: Ρεντζής, κωδ. τεκμηρίου: 3E60.044, στο <http://eliaserver.elia.org.gr:8080/eliasim/rec.aspx?id=437273> (<http://eliaserver.elia.org.gr:8080/eliasim/rec.aspx?id=437273>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 19/3/2018).
15. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής. ΠΗΓΗ: «Η μεταφορά του αγάλματος του Κολοκοτρώνη», ιστ. *VintageFiles*, στο <http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html> (<http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html>) (ανάρτηση: 6/12/2015 - ανάκτηση: 19/3/2018).
16. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής. ΠΗΓΗ: «Το Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής», ιστ. *Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*, στο <http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/> (<http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 21/3/2018).
17. Καρτ ποστάλ: ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής. ΠΗΓΗ: «Το Μέγαρο της Παλαιάς Βουλής», ιστ. *Εθνικού Ιστορικού Μουσείου*, στο <http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/> (<http://www.nhmuseum.gr/el/poioi-eimaste/to-megarotis-palaias-boulis/>) (ανάρτηση: χ.χ. - ανάκτηση: 21/3/2018).

ΛΟΙΠΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

ΕΠΕΤΕΙΑΚΑ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ / ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (<https://topoimnimis.keni.gr/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#faqnoanchor>)

1. Λυδάκης Στέλιος, *Η νεοελληνική γλυπτική. Ιστορία – τυπολογία*, εκδ. Μέλισσα, Αθήνα 2011, σ. 118-119.
2. Χρήστου Χρύσανθος, Κουμβακάλη-Αναστασιάδη Μυρτώ, *Νεοελληνική Γλυπτική 1800-1940*, Εμπορική Τράπεζα, Αθήνα 1982, σ. 67-68.
3. Ελαιογραφία Θ. Κολοκοτρώνη από τον Διονύσιο Τσόκο, 1853, λ. «Θεόδωρος Κολοκοτρώνης», ιστ. *ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ*, προσβάσιμο στο https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kolokotronis_Theodore.JPG (https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kolokotronis_Theodore.JPG) (ανάκτηση: 12/10/2020)
4. Ζέτα Αντωνοπούλου, *Τα γλυπτά της Αθήνας. Υπαίθρια Γλυπτική 1834-2004*, εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα 2003, σ. 52-54.
5. εφ. *Αθήναι*, αρ.φ. 181[546], 17/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/5-Athinai_181_546_17-4-1904_p2.pdf)

6. ΓΑΚ Ν. Αργολίδας, 1894/Ψ38, Επιστολή Λ. Σώχου προς Α. Αυγερινό, 8/20-8-1894. [Πηγή 33 Ναυπλίου] (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/6-33_GAK_Argolidas_1894_PS38_8_20-8-1894.pdf)
7. Χριστίνα Κουλούρη, *Φουστάνελες και χλαμύδες*. Ιστορική μνήμη και εθνική ταυτότητα 1821-1930, Αθήνα, Αλεξάνδρεια, 2020, σ. 138-142.
8. εφ. *Σκριπ*, φ. 1857, 17/10/1900, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/8-Skrip_1857_17-10-1900_p2.pdf)
9. Αρχείο Δήμου Αθηναίων, *Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου*, Συν. 127, πράξη 1983, 4/4/1902. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/9-Syn_127_Praxi-1983_4-4-1902.pdf)
10. εφ. *Σκριπ*, φ. 1801, 24/8/1900, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/10-Skrip_1801_24-8-1900_p1.pdf)
11. «Περί χορηγήσεως αδείας εις επιτροπήν προς συλλογήν εράνων διά την αγοράν του ανδριάντος του στρατάρχου Κολοκοτρώνη», *ΦΕΚ*, Α', αρ. 281, 8-12-1900. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/11-FEK_A_281_8-12-1900.pdf)
12. «Διόρθωσις παροράματος περί χορηγήσεως αδείας εις επιτροπήν προς συλλογήν εράνων διά την αγοράν του ανδριάντος του στρατάρχου Κολοκοτρώνη», *ΦΕΚ*, Α', αρ. 282, 9-12-1900. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/12-FEK_A_282_9-12-1900.pdf)
13. εφ. *Σκριπ*, αρ. φ. 1891, 20/11/1900, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/13-Skrip_1891_20-11-1900_p2.pdf)
14. ΓΑΚ Ν. Αργολίδας, 1894/Ψ38, Επιστολή Λ. Σώχου προς Α. Αυγερινό, 31-6/19-7-1892. [Πηγή 82 Ναυπλίου]
15. περ. *Πινακοθήκη*, τεύχ. 7 (Σεπτέμβριος 1901) 168. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/15-Pinakothiki_teux-7_Septemvrios-1901_168.pdf)
16. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4064, 5/3/1902, σ. 3. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/16-To_Asty_4064_5-3-1902_p3.pdf)
17. περ. *Πινακοθήκη*, τεύχ. 22 (Δεκέμβριος 1902) 222. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/17-Pinakothiki_teux-22_December-1902_222.pdf)
18. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4275, 5/10/1902, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/18-To_Asty_4275_5-10-1902_p1.pdf)
19. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4289, 19/10/1902, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/19-To_Asty_4289_19-10-1902_p1.pdf)
20. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4095, 5/4/1902, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/20-To_Asty_4095_5-4-1902_p3.pdf)
21. εφ. *Σκριπ*, φ. 7600, 8/11/1903, σ. 3-4. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/21-Skrip_7600_8-11-1903_3-4.pdf)
22. Αρχείο Δήμου Αθηναίων, *Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου*, Συν. 139, πράξη 2294, 4/12/1902. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/22-DSAthinas-Syn.139_Praxi-2294_4-12-1902.pdf)
23. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4104, 14/4/1902, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/23-To_Asty_4104_14-4-1902_p1.pdf)
24. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4395, 5/2/1903, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/24-To_Asty_4395_5-2-1903_1.pdf)
25. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4455, 8/4/1903, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/25-To_Asty_4455_8-4-1903_1.pdf)
26. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4273, 3/10/1902, σ. 3. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/26-To_Asty_4273_3-10-1902_p3.pdf)
27. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4644, 14/10/1903, σ. 1 (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/27-To_Asty_4644_14-10-1903_1.pdf)
28. εφ. *Σκριπ*, φ. 7591, 30/10/1903, σ. 3. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/28-Skrip_7591_30-10-1903_3.pdf)
29. περ. *Πινακοθήκη*, τεύχ. 4 (Ιούνιος 1901) 92-93. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/29-Pinakothiki_teux4_Iounios-1901_92-93.pdf)
30. Θεοδώρα Μαρκάτου, «Οι προτάσεις για το Πανελλήνιο Ηρώο του Εικοσιένα (1830-1939)», *Μνήμων* 17 (Ιανουάριος 1995), σ. 37-68, προσβάσιμο στο <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/mnimon/article/view/8218/0/AbntCitationPlugin> (<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/mnimon/article/view/8218/0/AbntCitationPlugin>)
31. εφ. *Ακρόπολις*, φ. 6880, 26/4/1901, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/31-Akropolis_6880_26-4-1901_p2.pdf)
32. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4634, 4/10/1903, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/32-To_Asty_4634_4-10-1903_2.pdf)
33. εφ. *Σκριπ*, φ. 7594, 2/11/1903, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/33-Skrip_7594_2-11-1903_1.pdf)
34. εφ. *Σκριπ*, φ. 7617, 4/1/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/34-Skrip_7617_4-1-1904_1.pdf)

35. εφ. *Σκριπ*, φ. 7656, 14/1/1904, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/35-Skrip_7656_14-1-1904_1.pdf)
36. εφ. *Σκριπ*, φ. 8935, 7/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/36-Skrip_8935_7-4-1904_2.pdf)
37. εφ. *Ακρόπολις*, φ. 7940, 12/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/37-Akropolis_7940_12-4-1904_p2.pdf)
38. εφ. *Αθήναι*, φ. 181[546], 17/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/38-Athinai_181_546_17-4-1904_p2.pdf)
39. εφ. *Το Άστυ*, φ. 5118, 18/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/39-To-Asty_5118_18-4-1904_2.pdf)
40. εφ. *Σκριπ*, φ. 8946, 18/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/40-Skrip_8946_18-4-1904_2.pdf)
41. εφ. *Νέον Άστυ*, φ. 855, 23/4/1904, σ. 3. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/41-Neon-Asty_855_23-4-1904_3.pdf)
42. εφ. *Σκριπ*, φ. 8952, 24/4/1904, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/42-Skrip_8952_24-4-1904_1.pdf)
43. εφ. *Νέον Άστυ*, φ. 860, 28/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/43-Neon-Asty_860_28-4-1904_2.pdf)
44. περ. *Πινακοθήκη*, τεύχ. 25 (Μάρτιος 1903) 21. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/44-Pinakothiki_teux-25_Martios-1903_21.pdf)
45. περ. *Πινακοθήκη*, τεύχ. 27 (Μάιος 1903) 66. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/45-Pinakothiki_teux-27_May-1903_66.pdf)
46. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4528, 21/6/1903, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/46-To-Asty_4528_21-6-1903_1.pdf)
47. εφ. *Σκριπ*, φ. 8957, 29/4/1904, σ. 4. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/47-Skrip_8957_29-4-1904_4.pdf)
48. εφ. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/48-Neon-Asty_857_25-4-1904_2.pdf) *Νέον Άστυ*, φ. 857, 25/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/48-Neon-Asty_857_25-4-1904_2.pdf)
49. εφ. *Αθήναι*, φ. 197[562], 3/5/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/49-Athinai_197_562_3-5-1904_p2.pdf)
50. εφ. *Σκριπ*, φ. 9016, 28/6/1904, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/50-Skrip_9016_26-6-1904_1.pdf)
51. εφ. *Αθήναι*, φ. 220[585], 26/5/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/51-Athinai_220_585_26-5-1904_p2.pdf)
52. εφ. *Σκριπ*, φ. 8983, 26/5/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/52-Skrip_8983_26-5-1904_2.pdf)
53. εφ. *Αθήναι*, φ. 193[558], 29/4/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/53-Athinai_193_558_29-4-1904_p2.pdf)
54. εφ. *Το Άστυ*, φ. 5136, 6/5/1904, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/54-To-Asty_5136_6-5-1904_1.pdf)
55. εφ. *Αθήναι*, φ. 207[572], 13/5/1904, σ. 3. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/55-Athinai_207_572_13-5-1904_p3.pdf)
56. εφ. *Το Άστυ*, φ. 5143, 13/5/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/56-To-Asty_5143_13-5-1904_2.pdf)
57. εφ. *Αθήναι*, φ. 226[591], 1/6/1904, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/57-Athinai_226_591_1-6-1904_p2.pdf)
58. εφ. *Σκριπ*, φ. 9552, 6/11/1904, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/58-Skrip_9552_6-11-1904_1.pdf)
59. εφ. *Σκριπ*, φ. 9739, 24/3/1905, σ. 2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/59-Skrip_9739_24-3-1905_2.pdf)
60. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4064, 5/3/1902, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/60-To_Asty_4064_5-3-1902_p1.pdf)
61. εφ. *Το Άστυ*, φ. 3858, 5/8/1901, σ. 1. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/61-To_Asty_3858_5-8-1901_p1.pdf)
62. Αρχείο Δήμου Αθηναίων, *Πρακτικά Δημοτικού Συμβουλίου*, Συν. 124, πράξη 1939, 6/3/1902. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/62-DSAthinas-Syn.124_Praxi-1939_6-3-1902.pdf)
63. *Πρακτικά των Συνεδριάσεων της Βουλής*, περ. ΙΕ', συν. 46, 1/4/1902, σ. 356-358. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/63-Praktika-Voulis_Syn-46_1-4-1902_356-358.pdf)
64. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4308, 8/11/1902, σ. 3. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/64-To_Asty_4308_8-11-1902_p3.pdf)
65. περ. *Πινακοθήκη*, τεύχ. 23 (Ιανουάριος 1903) 246. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/65-Pinakothiki_teux-23_Ianouarios-1903_246.pdf)
66. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4598, 26/8/1903, σ. 3. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/66-To-Asty_4598_26-8-1903_3.pdf)
67. εφ. *Το Άστυ*, φ. 4959, 29/10/1903, σ. 4. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/67-To-Asty_4959_29-10-1903_2.pdf)
68. εφ. *Σκριπ*, φ. 7590, 29/10/1903, σ. 1-2. (/images/HERO/Kolokotronis/efipos-andriantas-athina/68-Skrip_7590_29-10-1903_1.pdf)

- «Φωτογραφίες από τον έφιππο ανδριάντα του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στο Εθνικό Ιστορικό Μουσείο», ιστολόγιο *Οδός Ελλήνων*, στο https://odosell.blogspot.gr/2011/02/blog-post_803.html (https://odosell.blogspot.gr/2011/02/blog-post_803.html) (ανάρτηση: 7/2/2011 - ανάκτηση: 18/3/2018)
- «Ο έφιππος ανδριάντας του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στην Αθήνα», *YouTube*, στο https://www.youtube.com/watch?v=oRN7A6oY_-4 (https://www.youtube.com/watch?v=oRN7A6oY_-4) (ανάρτηση: 9/2/2018 - ανάκτηση: 18/3/2018).
- Τόσικας Αλέξης, «Οι έφιπποι ανδριάντες του Κολοκοτρώνη – Η υπαίθρια γλυπτική», *Αργολική Αρχαική Βιβλιοθήκη Ιστορίας και Πολιτισμού*, στο <https://argolikivivliothiki.gr/2013/11/04/the-statue-of-kolokotronis/> (<https://argolikivivliothiki.gr/2013/11/04/the-statue-of-kolokotronis/>) (ανάρτηση: 4/11/2013 - ανάκτηση: 7/11/2017).
- «Η μεταφορά του αγάλματος του Κολοκοτρώνη», ιστ. *VintageFiles*, στο <http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html> (<http://vintage-files.blogspot.gr/2015/12/h.html>) (ανάρτηση: 6/12/2015 - ανάκτηση: 19/3/2018).
- «Στρατηγέ τι ζητούσες στη Λάρισα συ ένας Υδραίος;» (Γιάννης Καρλόπουλος), ιστολόγιο *PROPAGANDA*, στο <http://propaganda.gr/stratige-ti-zitouses-sti-larisa-si-enas-idreos/> (<http://propaganda.gr/stratige-ti-zitouses-sti-larisa-si-enas-idreos/>) (ανάρτηση: 5.11.2014-ανάκτηση: 24.3.2018)
- «Καθαρό ξανά το βανδαλισμένο άγαλμα του Κολοκοτρώνη στην Παλιά Βουλή», Πηγή: www.lifo.gr, στο <http://www.lifo.gr/now/greece/122695> (<http://www.lifo.gr/now/greece/122695>), (ανάρτηση: 24/11/2016 - ανάκτηση: 21/3/2018)

Tweet

Μου αρέσει! 0

Κοιν

Ετικέτες [ΑΘΗΝΑ \(/index.php/el/mnimeia/itemlist/tag/ΑΘΗΝΑ\)](#) [ΑΤΤΙΚΗ \(/index.php/el/mnimeia/itemlist/tag/ΑΤΤΙΚΗ\)](#)

[ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ \(/index.php/el/mnimeia/itemlist/tag/ΑΝΔΡΙΑΝΤΑΣ\)](#)

[ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΛΟΚΤΡΩΝΗΣ \(/index.php/el/mnimeia/itemlist/tag/ΘΕΟΔΩΡΟΣ%20ΚΟΛΟΚΤΡΩΝΗΣ\)](#)

[επιστροφή στην κορυφή \(/index.php/el/mnimeia/item/394-andriantas-theodorou-kolokotroni#startOfPageId394\)](#)

